

Nr 32.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; given Stockholms slott den 25 januari 1946.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g

till

L a g**om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.**

Härigenom förordnas, att i stället för vad som stadgas i 1 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall från och med den 1 oktober 1946 och intill dess regeringsrådets antal efter vad i denna lag sägs nedbragts till sju gälla följande.

1 §.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med den 30 september 1949 eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer utgöras av tio regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

2 §.

Regeringsrättens arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året.

3 §.

I den mån så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kan ske, skall regeringsrätten arbeta på avdelningar.

Regeringsrättens avdelningar äro lika behöriga att upptaga de till regeringsrättens handläggning hörande ärenden, vilkas fördelning endast beror av den ordning, vari de enligt gällande föreskrifter anmälas.

4 §.

Med iakttagande av vad ovan är föreskrivet äga de i regeringsrätten tjänstgörande regeringsråden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

5 §.

Vad om måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet finnes föreskrivet skall i tillämpliga delar gälla i fråga om regeringsrätten.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om en *tillfällig ökning av antalet ledamöter i regeringsrätten.*

Regeringsrättens organisation och arbetssätt.

Gällande föreskrifter angående regeringsrättens sammansättning och verksamhet återfinnas i §§ 17, 18, 22, 23 och 25 regeringsformen samt i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Konungens rätt att pröva och avgöra besvär, som jämlikt författningarna må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, skall enligt § 17 regeringsformen i den omfattning, som bestämmes i särskild lag, uppdragas minst sju av Konungen utnämnda män, som förvaltats civil beställning samt däruti ådagalagt insikt, erfarenhet och redlighet. Dessa kallas regeringsråd och utgöra Konungens regeringsrätt. Minst två tredjedelar av hela antalet regeringsråd skola hava fullgjort vad författningarna föreskriva för dem som må nyttjas i domarämbeten. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall enligt § 21 regeringsformen tjänstgöra i lagrådet. I § 22 regeringsformen stadgas, att mål i regeringsrätten prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem äro ense om slutet. I § regeringsrättslagen föreskriver, att regeringsrätten skall utgöras av sju regeringsråd, av vilka en i regel tjänstgör i lagrådet, att regeringsrättens arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året samt att de i regeringsrätten tjänstgörande ledamöterna äga sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

Jämlikt stadgande i § 25 regeringsformen skola ärendena beredas till fördragning och avgörande i regeringsrätten i det departement, vartill de höra enligt Kungl. Maj:ts stadga den 21 februari 1941 (nr 139) angående statsdepartementen. Förordnande att inom vederbörande departement bereda och inför regeringsrätten föredraga ärende meddelas enligt 5 § regeringsrättslagen av Konungen. Närmare föreskrifter i nu berörda hänseenden och angående behandlingen i övrigt inom statsdepartementen av ärenden, som till-

höra regeringsrätten, meddelas i en av Kungl. Maj:t den 18 juni 1926 (nr 227) utfärdad stadga.

Sedan flera år tillbaka har — fränsett viss utsträckning av föredragnings-tiden under september 1944 — tillämpats följande schema för tjänstgöringen i regeringsrätten.

	Antal timmar för föredragning	Närvarande ledamöter	Lediga ledamöter
Måndag	1	5	1
Tisdag	4	5	1
Onsdag	4	4	2
Torsdag	4	5	1
Fredag	4	4	2

Lördagen är fri från föredragning.

Antalet föredragningstimmar i veckan uppgår alltså till 17. Mål som föredragits under veckan justeras nästföljande måndag. Varje ledamot har ledigt för hemarbete — utom lördagar — en veckodag och dessutom 1 timme var sjätte måndag och beivstar alltså föredragning i genomsnitt $12\frac{5}{6}$ timmar i veckan.

Tidigare åtgärder i anledning av arbetsbalans.

Förra världskriget förorsakade en mycket kraftig ökning i tillströmningen av mål till regeringsrätten. För att nedbringa uppkommen arbetsbalans förordnades genom kungörelse den 12 december 1924 (nr 528), att besvär i vissa mål om avlöningsförmåner, mål om resekostnads- och traktamentersättning samt vissa mål om delaktighet i eller avgift till pensionsinrättning eller annan sådan anstalt eller kassa och om rätt till pension eller dylik förmån, som dittills prövats av regeringsrätten, skulle i stället fullföljas till och avgöras i kammarrätten. Vidare förordnades, att dylika mål ävensom vissa på kammarrättens prövning beroende anmärkningsmål, mål om avkortning och avskrivning av allmänna medel eller av persedlar samt reskontreringsmål i allmänhet icke skulle få fullföljas från kammarrätten. Ytterligare föreskrevs genom kungörelse samma dag (nr 533), att mål om familjeunderstöd åt värnpliktiga skulle, där besvär i dylika mål dittills prövats av regeringsrätten, i stället avgöras i kammarrätten. Tillräcklig minskning i tillströmningen av mål till regeringsrätten inträdde emellertid icke genom nu berörda föreskrifter. Ytterligare åtgärder blevo därför erforderliga. Genom lag den 5 mars 1926 (nr 37) föreskrevs, att regeringsrättens obligatoriska hörande över ansökningar i fideikommissärenden skulle upphöra. I syfte att befördra en snabbare handläggning av målen i regeringsrätten genomfördes vidare samma år vissa bestämmelser för åstadkommande av en förbättrad föredragning. En icke oväsentlig avlastning av regeringsrättens arbetsbörda skedde sedermera därigenom att enligt särskilda föreskrifter i förordningen den 27 maj 1927 (nr 311) om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1928 samt i taxeringsförordningen den 28 sep-

tember 1928 (nr 379) talan mot kammarrättens utslag icke vidare finge föras beträffande huvudparten av mål rörande fastighetstaxering för år 1928 eller senare år eller beträffande mål om virkestaxering för år 1929 eller senare år.

Emellertid ansågs icke tillfyllest med dessa åtgärder till lättande av regeringsrättens arbetsbörda, utan nya åtgärder i detta syfte beslötos år 1928.

Genom lag den 14 juni 1928 (nr 181) ändrades regeringsrättslagen så, att ytterligare vissa grupper av mål överflyttades från regeringsrätten till annan myndighets prövning. Regeringsrätten befriades från handläggning av vissa fattigvårdsmål, mål om antagande av släktnamn samt vissa underställningsmål. Vidare vidtogs genom kungörelse den 24 augusti 1928 (nr 342) sådan ändring av den förut omnämnda kungörelsen den 12 december 1924 (nr 528), att regeringsrätten jämväl befriades från handläggning av mål om ersättning för vissa utgifter i tjänsten m. m.

Härjämte genomfördes en lag den 14 juni 1928 (nr 182) angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal, enligt vilken antalet regeringsråd för tiden från och med den 1 januari 1929 intill utgången av år 1931 skulle utgöra elva och därefter, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kunde ske, skulle nedbringas till sju. I den utsträckning så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kunde ske skulle regeringsrätten arbeta å avdelningar. Det beräknades, att arbetsbalansen genom vad sålunda föreslagits skulle kunna avarbetas inom ca tre och ett halvt år.

I samband med behandlingen vid 1928 års riksdag av nu berörda frågor hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 maj 1928 (nr 320) om föranstaltande av en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetssätt. Riksdagen anförde härvid, bland annat, att en ändring av reglerna för regeringsrättens domförhet därhän, att regeringsrätten i allmänhet bleve domför med ett mindre antal ledamöter än vad för närvarande vore fallet, borde kunna genomföras utan risk för rättssäkerheten på detta område, samt att det kunde ifrågasättas, huruvida icke, därest regeringsrätten organiserades i närmare anslutning till Kungl. Maj:ts kansli, en avsevärd förenkling skulle vara möjlig beträffande såväl föredragningen inom regeringsrätten som själva regeringsrättens arbetssätt.

Med anledning av riksdagens skrivelse verkställde regeringsrätten på uppdrag av Kungl. Maj:t utredning i berörda hänseende. Ytterligare utredning verkställdes sedermera av statens organisationsnämnd. Närmare redogörelse för utredningarna lämnades av dåvarande chefen för justitiedepartementet i samband med anmälan i statsrådet den 16 mars 1932 av ett utav lagrådet avgivet utlåtande över bland annat förslag till lag angående ändring i 6 § lagen om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd (se propositionen nr 192 vid 1932 års riksdag, s. 19 f.)

Av nämnda redogörelse framgår bland annat, att regeringsrättens ledamöter bestämt avstyrkte rubbning i den av riksdagen ifrågasatta riktningen av gällande bestämmelser om regeringsrättens domförhet. Under hänvisning till vissa beräkningar rörande regeringsrättens arbetsbörda och arbetskapacitet i fortsättningen föreslogo ledamöterna, att med avvecklingen av den genom

1928 års provisoriska lag bestämda organisationen skulle så till vida anstå, att antalet i regeringsrätten ständigt tjänstgörande ledamöter någon tid framåt bestämdes till åtta. Med detta ledamotsantal skulle möjlighet föreligga att i viss utsträckning arbeta på avdelningar. Enligt organisationsnämndens mening åter förelågo starka skäl för att regeringsrätten så organiserades, att den komme att bestå av sju i domstolen tjänstgörande ledamöter, samt att genom ändring av domförhållsreglerna regeringsrätten sattes i tillfälle att vid behov arbeta på två avdelningar med tre ledamöter på var och en.

Regeringsrättens ledamöter funno regeringsrättens arbetssätt i övrigt vara ordnat på ändamålsenligt och tillfredsställande sätt. Mot vad ledamöterna sålunda anfört hade organisationsnämnden intet att erinra.

Departementschefen yttrade, att det funnes grundad anledning till antagande, att regeringsrätten, sedan den då kvarvarande balansen avarbetats, skulle med sex tjänstgörande ledamöter kunna avgöra målen efter hand som de inkomme och att således ny balans icke skulle behöva uppstå. Anledning syntes saknas att framlägga förslag om ändring i reglerna angående domförhet i regeringsrätten. Med hänsyn härtill och då arbetssättet i regeringsrätten syntes vara tillfredsställande ordnat ansåg sig departementschefen icke böra framlägga förslag till ändrade bestämmelser i fråga om regeringsrättens organisation och arbetssätt.

Regeringsrättens arbetsbörda m. m.

Den 1 januari 1929, då den år 1928 beslutade ökningen av ledamotsantalet med fyra nya regeringsråd trädde i tillämpning, förelågo i regeringsrätten sammanlagt 4 164 mål. Motsvarande tal utgjorde vid ingången av år 1930 2 649 samt vid samma tid år 1931 2 062 och år 1932 1 096. Ledamotsantalet i regeringsrätten minskades år 1932 med en och år 1933 med tre.

Huru förhållandena för tiden efter år 1932 tett sig med avseende å antalet inkomna, avgjorda och balanserade mål, framgår av följande sammanställning. I antalet avgjorda mål inbegripas återkallade, till annan myndighet överlämnade eller eljest avförda mål.

	Under året inkomna	Under året avgjorda	Vid årets utgång balanserade
1933	2 385	2 210	1 261
1934	2 602	2 658	1 205
1935	2 259	2 465	999
1936	2 033	2 078	954
1937	1 928	1 963	919
1938	2 252	2 098	1 073
1939	2 174	2 262	986
1940	1 888	2 081	792
1941	2 206	2 068	933
1942	2 283	2 207	1 009
1943	2 664	2 592	1 082
1944	3 009	2 473	1 618
1945	3 027	2 368	2 281

Antalet för varje månad under åren 1944 och 1945 inkomna och avgjorda mål samt balansen för varje månadsskifte under dessa år framgår av följande tabeller.

År 1944.	Under månaden inkomna	Under månaden avgjorda	Vid månadens utgång balanserade
januari	250	202	1 130
februari	258	239	1 149
mars	266	295	1 120
april	211	167	1 164
maj	238	231	1 171
juni	309	233	1 247
juli	318	1	1 564
augusti	259	103	1 720
september	237	269	1 688
oktober	206	270	1 624
november	198	279	1 543
december	259	184	1 618

År 1945.			
januari	256	202	1 676
februari	246	237	1 685
mars	260	228	1 717
april	338	212	1 843
maj	253	258	1 838
juni	279	254	1 863
juli	299	—	2 162
augusti	253	67	2 348
september	218	226	2 340
oktober	177	229	2 288
november	202	247	2 243
december	246	208	2 281

Utvecklingen under de närmaste åren är i väsentlig mån beroende på i vilken omfattning mål fullföljas från kammarrätten. Med anledning härav ha vissa uppgifter om kammarrättens arbetsbörda inhämtats. Följande sammanställningar av dessa uppgifter må lämnas.

Antal till kammarrätten inkomna mål.

	Värnskattemål	Krigskonjunktur- skattemål	Andra beskattningsmål, ej tillhörande fastighetsavd.	Summa
1939	—	—	6 188	6 188
1940	1 310	—	5 576	6 886
1941	121	371	5 212	5 704
1942	52	2 033	6 936	9 021
1943	5	2 092	7 924	10 021
1944	1	2 946	7 505	10 452

*Kungl. Maj:ts proposition nr 32.**Antal i kammarrätten avgjorda mål.*

	Värnskattemål	Krigskonjunktur- skattemål	Andra mål	Summa
1939	—	—	6 318	6 318
1940	1 250	—	5 744	6 994
1941	177	152	5 419	5 748
1942	54	595	6 232	6 881
1943	7	1 561	5 562	7 130
1944	1	1 888	6 515	8 404

Balans i kammarrätten den 31 december.

	Värnskattemål	Krigskonjunktur- skattemål	Andra mål	Summa
1939	—	—	4 231	4 231
1940	60	—	4 063	4 123
1941	4	219	3 856	4 079
1942	2	1 657	4 560	6 219
1943	—	2 188	6 922	9 110
1944	—	3 246	7 912	11 158

Under de åtta första månaderna år 1945 inkommo till kammarrätten 8 värnskattemål, 2 254 krigskonjunkturskattemål och 5 377 andra beskattningssmål ej tillhörande fastighetsavdelningen. Motsvarande tal voro för samma tidsperiod 1944 1 respektive 2 814 och 6 327.

Även hos kammarrätten föreligger sålunda en påtaglig ökning av antalet inkommande mål under innevarande kristid.

I en inom regeringsrätten utarbetad promemoria angående tjänstgöringen därstädes har efter en redogörelse för den arbetsordning som vanligen brukat tillämpas närmare behandlats frågan, vilken inverkan en utökning av antalet ledamöter enligt olika alternativ skulle ha å tjänstgöringsförhållandena i domstolen. Beträffande det schema enligt vilket föredragning i regeringsrätten skulle äga rum och det antal mål som skulle kunna medhinnas anföres:

Här nedan angivas olika schema under förutsättning att antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter uppgår till 10, 9, 8 eller 7 samt att varje ledamots tjänstgöring å sessionsrummet — utom för justering — skall omfatta ungefär samma antal timmar som för närvarande. Den dagliga tjänstgöringstiden å sessionsrummet har ansetts böra om möjligt icke utsträckas utöver 4 timmar. Denna föredragningstid är den i övriga rätterna vanligen förekommande. I vissa fall har dock tjänstgöringen måst sättas till 4 1/2 timme om dagen. Längre daglig tjänstgöringstid verkar tröttande och inskränker tiden för målens kontrolläsning. Ombyte av ledamöter under en och samma föredragningsdag antages icke skola förekomma. Sådant ombyte skulle medföra tidsförlust vid färd till och från sessionsrummet, särskilt för de ledamöter, som bo utanför den egentliga staden, f. n. 3 ledamöter. Även andra olägenheter anses förknippade med ombyte av ledamöter under sessionsdagen. I övrigt förutsättes att lördagen såsom hittills hålles fri för hemarbete och att justering äger rum varje måndag.

A. 10 ledamöter.

	Antal timmar för föredragning	Närvarande ledamöter		Lediga ledamöter
		Avd. 1	Avd. 2	
Måndag	1	5	4	1
Tisdag	4	5	4	1
Onsdag	4	4	4	2
Torsdag	4	5	—	5
Fredag	4	4	4	2

Antalet föredragningstimmar i veckan kommer att uppgå till 30. Varje ledamot får ledigt för hemarbete — utom lördagar — 1 dag i veckan och dessutom 1 timme var tionde måndag och bevistar alltså föredragning i genomsnitt $12 \frac{9}{10}$ timmar i veckan.

B. 9 ledamöter.

	Antal timmar för föredragning	Närvarande ledamöter		Lediga ledamöter
		Avd. 1	Avd. 2	
Måndag	1	4	4	1
Tisdag	4	5	4	—
Onsdag	4	4	4	1
Torsdag	4	5	—	4
Fredag	4	5	—	4

Antalet föredragningstimmar i veckan kommer att uppgå till 26. Varje ledamot får ledigt för hemarbete — utom lördagar — 1 dag i veckan och dessutom 1 timme var nionde måndag och bevistar alltså föredragning i genomsnitt $12 \frac{8}{9}$ timmar i veckan.

C. 8 ledamöter.

	Antal timmar för föredragning	Närvarande ledamöter		Lediga ledamöter
		Avd. 1	Avd. 2	
Måndag	1	4	4	—
Tisdag	4	4	4	—
Onsdag	4	5	—	3
Torsdag	4	5	—	3
Fredag	4,5	5	—	3

Antalet föredragningstimmar i veckan kommer att uppgå till 22,5. Varje ledamot får ledigt för hemarbete — utom lördagar — 1 dag i veckan och dessutom 1 dag var åttonde vecka. För 5 ledamöter utsträcker tjänstgöringstiden på sessionsrummet $\frac{1}{2}$ timme i veckan. Varje ledamot kommer alltså att bevista föredragning i genomsnitt $12 \frac{13}{16}$ timmar i veckan.

D. 7 ledamöter.

	Antal timmar för föredragning	Närvarande ledamöter	Lediga ledamöter
Måndag	1	5	2
Tisdag	4,5	5	2
Onsdag	4	5	2
Torsdag	4	5	2
Fredag	4,5	5	2

Antalet föredragningstimmar i veckan kommer att uppgå till 18. Varje ledamot får ledigt för hemarbete — utom lördagar — 1 dag i veckan och dessutom 1 dag och 2 måndagstimmar under en sjuveckorsperiod. Den dagliga föredragningstiden utökas 2 veckodagar med en halv timme. Varje ledamot kommer alltså att bevista föredragning 12 $\frac{6}{7}$ timmar i veckan.

Anses arbetseffekten vid sistnämnda indelning bliva väl ringa, kan antalet å sessionsrummet tjänstgörande ledamöter vissa dagar nedbringas till 4 och en häremot svarande utökning av den dagliga föredragningstiden ske. Härvid måste dock ombyte av några ledamöter under dagen förekomma. I det följande räknas icke med denna möjlighet.

Syftet med ifrågasatt ökning av antalet ledamöter i regeringsrätten är att möjliggöra föredragning av flera mål än som för närvarande kan medhinnas. Med ett större antal ledamöter kan nämligen föredragningstiden utsträckas. De föredragningstimmar, som härigenom tillkomma, avses skola användas i främsta rummet till föredragning av mål från finansdepartementet, men även till föredragning av mål från andra departement, som kunna behöva ökad föredragningstid, närmast social- och kommunikationsdepartementen. Under de senaste åren, innan ännu nämnvärt antal krigskonjunkturskattemål inkommit, hava i genomsnitt 3,7 finansmål plägat föredragas på en timme. Emellertid har det visat sig, att mål om taxering till krigskonjunkturskatt i allmänhet fordra längre föredragningstid än övriga skattemål. För de närmaste åren torde därför antalet på en timme föredragna mål, tillhörande finansdepartementet, genomsnittligt taget komma att nedgå åtminstone till 3,5. Social- och kommunikationsdepartementens mål kräva i allmänhet icke fullt lika lång föredragningstid som finansmålen. Emellertid har den genomsnittliga föredragningstiden för samtliga mål hittills varit i det närmaste densamma som enbart för finansmålen. Med hänsyn till nu anförda förhållanden synes vara berättigat att vid beräkning av antalet av de mål, som efter genomförd ökning av ledamöternas antal kunna antagas bliva föredragna i regeringsrätten under ett år, utgå från att 3,5 mål i genomsnitt föredragas under en timme. I enlighet härmed har följande beräkning av antalet föredragna mål enligt nuvarande indelning och här ovan ifrågasatta nya indelningar upprättats.

	I veckan	Om året (40 veckor)	Ökning för helt år
Nuv. antal (6 ledamöter)	59,5	2 380	—
Alt. A (10 »)	105	4 200	1 820
Alt. B (9 »)	91	3 640	1 260
Alt. C (8 »)	78,75	3 150	770
Alt. D (7 »)	63	2 520	140

I promemorian beröres vidare frågan om ändrad indelning vid sjukdomsfall. Härom anføres följande.

Med nuvarande antal ledamöter (6) kan föredragningen fortgå oförändrat antal timmar i veckan, även om två ledamöter samtidigt äro hindrade att tjänstgöra. Övriga ledamöter övertaga nämligen de lediga ledamöternas arbetsbörda med avstående av viss del av tiden för hemarbete. Att de tjänstgörande ledamöternas arbetsbörda härigenom ökas ligger i öppen dag, och denna ökning av arbetsbördan för de enskilda ledamöterna måste vid längre sjukdomsfall bliva avsevärd, särskilt om två ledamöter samtidigt äro hindrade att tjänstgöra. När sådana längre ledigheter på grund av sjukdom inträffa, tränger sig den reflektionen på, att regeringsrättens nuvarande ledamotsantal är satt i lägsta laget. Ju flera ledamöterna äro, desto mindre äro

de olägenheter för arbetets jämna gång, som vållas av sjukdomsfall inom regeringsrätten.

Departementschefen.

I statsverkspropositionen till 1945 års riksdag berörde min företrädare i ämbetet även frågan om åtgärder i anledning av den ökade arbetsbalansen i regeringsrätten. Han antydde därvid möjligheten att, såsom skedde år 1928, tillfälligt öka regeringsrådets antal. Tillräcklig anledning att framlägga förslag härom syntes honom emellertid ännu ej föreligga utan den fortsatta utvecklingen borde avvaktas. Då regeringsrättens arbetsbalans jämväl under år 1945 undergått en betydande stegring, har jag ansett det vara nödvändigt, att frågan nu upptages till närmare övervägande.

Såsom framgår av den i ärendet förebragta utredningen uppgick under 1930-talet antalet till regeringsrätten inkommande mål i medeltal till omkring 2 100 om året. Från och med år 1941 har antalet inkommande mål stadigt ökat. Nämnade år inkommo 2 206 mål. Motsvarande antal utgjorde år 1942 2 283, år 1943 2 664, år 1944 3 009 och 1945 3 027. Antalet årligen i regeringsrätten avgjorda mål — däri inbegripna återkallade, till annan myndighet överlämnade eller eljest avförda mål — har under tidsperioden 1941—1945 utgjort respektive 2 068, 2 207, 2 592, 2 473 och 2 368. Såsom en följd av den ökade arbetsbördan har antalet balanserade mål ökat från 792 den $\frac{1}{1}$ 1941 till 2 281 den $\frac{1}{1}$ 1946.

Ökningen av antalet mål i regeringsrätten beror i viss mån på tillkomsten av lagstiftning, som tillfört regeringsrätten nya grupper av mål. Ökningen faller dock i väsentlig utsträckning på skattemålen, i främsta rummet krigskonjunktur- och omsättningsskattemålen, och utvecklingen under de närmaste åren torde i hög grad vara beroende på den omfattning i vilken mål fullföljas från kammarrätten. Av den lämnade redogörelsen framgår, att antalet av kammarrätten avgjorda beskattningsmål ökat avsevärt under kris-tiden. Den ökade tillströmningen av mål till kammarrätten har föranlett, att kammarrätten måst utökas med två extra divisioner, vilka trätt i verksamhet den ena från och med den 1 mars 1943 och den andra från och med den 1 juli 1945. Inrättandet av den sistnämnda divisionen torde komma att en tid framåt påverka antalet till regeringsrätten inkommande beskattningsmål i stegrande riktning. På grund härav och då en ökad benägenhet att överklaga kammarrättens utslag framträtt läser antalet mål i vilka besvär anföres över kammarrättens utslag komma att under flera år framåt bli icke oväsentligt större än fallet varit före kriget.

Vad beskattningsmålen angår synes sålunda ökningen av antalet till regeringsrätten inkommande mål vara en företeelse som kan förväntas fortsätta en icke alltför kort tid framåt. Huruvida även andra mål komma att ytterligare öka, är icke möjligt att med någon större säkerhet bedöma. Sannolikt bör dock räknas med att körkortsmål och byggnadsmål öka, i den mån de av kriget betingade restriktionerna upphöra.

Vid bedömandet av den kommande utvecklingen bör även beaktas, att den under senare år högt upptrivna arbetstakten i regeringsrätten svårligen torde

kunna hållas under flera år i följd. Det nuvarande antalet av omkring 2 500 avgjorda mål per år torde ligga vid gränsen för regeringsrättens arbetsförmåga med nuvarande arbetskrafter och får anses vara högre än som under en följd av år kan påräknas såsom genomsnittligt. Antalet årligen avgjorda mål kan därför komma att minska.

För arbetets jämna gång måste alltid finnas en viss icke alltför ringa balans. Helst torde denna böra hållas vid omkring 1 000 mål. Av vad förut anförts framgår emellertid, att balansen vid senaste årsskiftet varit avsevärt mer än dubbelt så stor samt att den, om åtgärder för dess nedbringande ej vidtagas, med all säkerhet kommer att ytterligare stiga.

Redan den nu föreliggande arbetsbalansen utgör otvivelaktigt en olägenhet för den rättssökande allmänheten. I fråga om exempelvis den största gruppen av målen i regeringsrätten, nämligen beskattningsmålen, ligger det i öppen dag vilka avsevärda nackdelar som följa av dröjsmål med avgörandet. Beskattningsmålen gälla ofta för den skattskyldige betydande belopp. Beträffande åtskilliga kommunala mål gäller, att ett snabbt avgörande ofta kan vara av stor betydelse för kommunen. Även i fråga om ett flertal andra mål gör sig kravet på skyndsamhet i handläggningen starkt gällande. Ett nedbringande av arbetsbalansen i regeringsrätten får sålunda anses vara ett betydande allmänt intresse.

Jag övergår härefter till frågan på vad sätt balansen bör nedbringas.

Att utöver vad som skedde på 1920-talet minska tillströmningen av mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt synes icke vara tillrådligt. Ej heller synes möjlighet förefinnas att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa grupper av mål, i varje fall ej i nämnvärd omfattning. En undersökning, huruvida ändringar i regeringsrättens arbets sätt skulle kunna åstadkomma ökat arbetsresultat med oförändrade arbetskrafter, torde likaså leda till negativt resultat. Någon minskning av antalet i målen handläggning deltagande ledamöter synes mig icke kunna tillrådas och förlängning av föredragningstiden utöver den nu vanligen tillämpade om fyra timmar torde svårligen kunna genomföras utan olägenheter. Tiden överensstämmer med den som tillämpas såväl i de judiciella överinstanserna som i kammarrätten. Särskilt vid längre sjukdomsfall, då de tjänstgörande ledamöterna fullgöra även den frånvarandes arbete, är en arbetstid över fyra timmar på sessionsrummet besvärande, och tiden för det dagliga hemarbetet blir längre än rimligen bör ifrågakomma. Att föreskriva tjänstgöring å sessionsrummet även å lördagar torde vara uteslutet. Därest såsom nu tillämpas utslag i de under en vecka föredragna målen skall kunna justeras påföljande måndag, måste ledamöterna disponera lördagen för läsning av handlingarna, för avfattande av förslag till utslag m. m.

Vid nu angivna förhållanden torde en ökning av antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter vara den enda praktiska utväg som står till buds. Fråga uppkommer då med huru många ledamöter utökningen bör ske och i vad mån den nya organisationen bör vara begränsad till sin giltighetstid.

Otvivelaktigt är det mycket vanskligt att beräkna den framtida tillströmningen av mål till regeringsrätten. Emellertid synes det såsom förut antytts

vara antagligt, att antalet inkommande mål under de närmaste åren kommer att vara högre än de sist förflutna åren. Vidare synes det föreligga viss anledning att förmoda att efter några år tillströmningen kommer att minska. Med hänsyn härtill kräver försiktigheten, att den förstärkning av regeringsrätten som nu bedömes vara erforderlig erhåller allenast provisorisk karaktär.

Vid den undersökning som verkställdes inom regeringsrätten har beräknats, att — under förutsättning att hittills under de senaste åren tillämpad arbetstakt kan upprätthållas — en förstärkning av regeringsrätten med en, två, tre eller fyra ledamöter kommer att medföra en ökning av antalet årligen avgjorda mål med respektive 140, 770, 1 260 och 1 820. Därest ökningen komme att bestå av endast en ledamot, skulle regeringsrätten alltfört komma att kunna arbeta allenast på en avdelning. Enligt de tre övriga alternativen komme domstolen däremot vissa dagar att kunna arbeta på två avdelningar. Så skulle bli fallet, om ökning sker med två ledamöter, under två dagar i veckan, om de nya ledamöterna bli tre till antalet, under tre dagar i veckan samt, om fyra nya ledamöter utses, under fyra dagar i veckan, därav enligt samtliga alternativen en av dagarna med föredragning under en timme.

Vid bestämmandet av antalet ledamöter bör givetvis beaktas, att nedbringandet av arbetsbalansen till normal omfattning bör ske inom rimlig tid. Från denna synpunkt synes möjligheten att utöka regeringsrätten med endast en ledamot genast kunna avvisas. Balansen skulle komma att avarbetas alldeles för långsamt, och kostnaden för detta alternativ skulle i längden bli större än enligt något av de övriga.

En jämförelse mellan övriga förslag ur kostnadssynpunkt giver följande resultat. Vid en ökning av ledamotsantalet med två kan den ökade årliga avverkning som faller å varje ny ledamot beräknas till 385 mål. Motsvarande antal utgör, om ökning sker med tre ledamöter, 420 mål samt, om fyra nya ledamöter tillkomma, 455 mål. Skillnaden mellan dessa olika alternativ är ur nu berörda synpunkt ej så stor. Vid valet bör också tagas hänsyn till vad förut framhållits om att ökningen av ledamotsantalet bör gälla allenast såsom ett provisorium. När den tidpunkt nalkas, då balansen nedbringats till normal omfattning, bör, därest tillströmningen av mål i fortsättningen icke kan antagas bli större än att arbetsbördan kan bemästras med det ledamotsantal som för närvarande finnes, antalet ledamöter minskas till det nuvarande. Detta kan lättare ske, om den provisoriska ökningen avser ett mindre antal ledamöter. Vid bedömandet av ökningens omfattning får även slutligen tagas i beräkning, i vilken utsträckning behovet av föredragande i regeringsrätten kan tillgodoses.

Efter närmare övervägande av det nu föreliggande spörsmålet har jag kommit till den uppfattningen, att förstärkningen av regeringsrätten bör ske med tre nya ledamöter och gälla under en tid av tre år. Ur synpunkten att balansen bör nedbringas till normal omfattning inom rimlig tid synes mig någon befogad anmärkning icke kunna riktas mot denna anordning. Det torde icke heller finnas någon anledning till antagande, att ett antal av nio

i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter under ifrågavarande tidrymd kommer att överstiga vad som erfordras med hänsyn till arbetsbördans storlek. Då utökningen lämpligen synes böra träda i tillämpning den 1 oktober 1946, kommer, när provisoriet gällt i tre år, det icke att dröja så länge innan de två äldsta av regeringsrättens nuvarande ledamöter äro skyldiga att avgå av åldersskäl.

Den av mig förordade anordningen innebär sålunda, att regeringsrätten under tiden från och med den 1 oktober 1946 till och med den 30 september 1949 skall utgöras av tio regeringsråd, av vilka en skall tjänstgöra i lagrådet. Emellertid lär det böra få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest någon oförmodad avgång ur regeringsrätten skulle inträffa under den tid provisoriet varar, med hänsyn till föreliggande omständigheter avgöra, huruvida det ledigblivna regeringsrådsämbetet bör återbesättas eller ej. Efter den 30 september 1949 skall antalet regeringsråd, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju.

Regeringsrättens ledamöter ha under hänvisning till erfarenheterna från de år, då regeringsrätten tidigare arbetade på två avdelningar, framhållit, att överläggningarna till utslag och justeringen av utslagen efter regeringsrättens uppdelning på två avdelningar måste antagas kräva längre tid än för närvarande genomsnittligt åtgår därtill. Med hänsyn till detta förhållande kan det komma att visa sig nödvändigt att inställa den föredragning om en timme, som plägar äga rum på måndagarna. I anledning härav får jag uttala, att det arbetsschema som här förut berörts, icke bör vara bindande för framtiden. I samband med den indelning till föredragning hos regeringsrätten, som enligt stadgan den 18 juni 1926 (nr 227) årligen fastställs av Kungl. Maj:t, lär Kungl. Maj:t vilja taga under omprövning, huruvida efter regeringsrättens uppdelning på två avdelningar måndagsföredragningen med hänsyn till nämnda förhållande må bibehållas eller ej.

I enlighet med nu anförda grunder har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal*. Förslaget har utformats i anslutning till motsvarande lag den 14 juni 1928 (nr 182) angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Frågan om det ökade anslag som erfordras för förstärkningen av regeringsrätten under budgetåret 1946/47 har av mig anmälts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Stefan Stiernstedt.

¹ Denna bilaga, vilken frånsett smärre redaktionella jämkningar är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 25 januari 1946.

Närvarande:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 23 januari 1946 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 4 januari 1946, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av tingssekreteraren K. W. Modigh.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 januari 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det till lagrådet den 4 januari 1946 remitterade förslaget till *lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal*.

Med förmälan, att förslaget av lagrådet lämnats utan erinran, hemställer föredraganden, att förslaget, sedan däri vidtagits vissa smärre redaktionella jämkningar, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Stig Hiljding.